

прикладные исследования современной психологии: результаты и перспективы развития / Отв. ред. А. Л. Журавлёв, В. А. Кольцова. Москва: Изд-во «Институт психологии РАН», 2017. С. 2021-2030. URL: <http://www.ipras.ru/engine/documents/document12436.pdf>.

6. Сенченко О. Мережевий інструментарій нових війн. *Вісник Книжкової палати*. 2017. № 1. С. 37-41. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkp_2017_1_13.

7. Фурсов А.И. Русофобия – психоисторическое оружие Запада. *Наши современники*. 2016. № 1. С. 141-148. URL: <http://nash-sovremennik.ru/archive/2016/n1/1601-10.pdf>.

8. Del Vicario M., Bessi A., Zollo F., Petroni F., Scala A., Caldarelli G., Stanley H. E., Quattrocioni W. The spreading of misinformation online. *Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America*. 2016. Vol. 113. No. 3. P. 554-559. URL: <https://www.pnas.org/content/113/3/554>.

9. Kosinski M., Congress May Have Fallen for Facebook’s Trap, but You Don’t Have To. *The New York Times*. 12.12.2018. URL: <https://www.nytimes.com/2018/12/12/opinion/facebook-data-privacy-advertising.html>

ФОРМУВАННЯ МЕДІАКОМПЕТЕНТНОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ЯК ЗАСОБУ ПРОТИДІЇ ДЕЗІНФОРМАЦІЇ

Яндола К.О.

*Харківський національний університет Повітряних Сил імені
Івана Кожедуба*

Агресія РФ, значний вплив якої Україна відчуває з 2014 року, спричинила руйнівні наслідки не тільки на регіональному рівні, а й підсилила глобальні ризики. Вирішення цього конфлікту вимагає чіткого розуміння його природи й характеру. Саме внаслідок проявленої агресії активно почали застосовувати поняття «гібридна війна», основною характеристикою якої є застосування, наряду з традиційними методами ведення бойових дій, різноманітних інформаційно-технічних засобів: ЗМІ, соціальних мереж, блогів тощо.

В умовах гібридної війни (де інформація визначається стратегічним ресурсом) одним із найбільш ефективних способів та дуже популярним і потужним інструментом досягнення переваг не тільки у військовій, а й у політичній, економічній, науково-технічній та інших сферах людської діяльності, суспільства й держави загалом стає дезінформація.

Загалом у довідковій літературі дезінформацію визначають переважно як розповсюдження у ЗМІ (пресі, телебаченню, соціальних мережах тощо) свідомо неправдивої інформації (свідчень) з метою увести кого-небудь (окремих людей або суспільства в цілому) в оману. Термін «дезінформація» вживається у розумінні як перекрученої, неправдивої, умисно модифікованої інформації, так і процесу інформаційно-психологічного впливу.

Кінцевим результатом дезінформування є досягнення певних переваг унаслідок сприятливої поведінки (дії чи бездіяльності) об'єкта інформаційно-психологічного впливу. Наприклад, перегрупування військ противника у напрямі уявного удару, поразка політика на виборах через компрометацію шляхом дезінформації, дестабілізації ситуації в країні тощо.

Найбільш розповсюдженими методами дезінформування є: уведення об'єкта в оману щодо потенціалу суб'єкта (або третьої сторони) та його (її) намірів; модифікація інформаційного потоку; так званий «білий шум»; надання правдивих відомостей у перекрученому вигляді чи в такій ситуації, коли вони сприймаються об'єктом спрямувань як неправдиві; викривлення (підміна, спотворення) первинної істинної суті принципово важливих, базових термінів, понять і тлумачень загальносвітоглядного та оперативно-прикладного характеру; маніпулювання.

Як наслідок значного потоку дезінформації тільки за останні декілька років в словниковий запас більшості українців увійшли такі поняття як «фейк», «фактчекінг», «медіаботи», «тролінг», «клікбейтні новини», «мізінформація» тощо.

У ЄС констатували факт, що тільки у 2015 році прокремлівські дезінформаційні канали майже у 100 випадках були націлені на українську державність, близько 700 випадків на керівництво та 150 випадків на мову. Актуальний аналіз проросійських ЗМІ говорить про те, що майже третина інформації присвячена Україні. Згідно даних аналітиків, на яких посилається місія ЄС, з моменту анексії Криму нараховано понад 700 повідомлень про Крим (дезінформаційного змісту), а також понад 200 повідомлень, в яких Україна звинувачується в нацизмі чи фашизмі.

Провідними способами боротьби з дезінформацією зазначається блокування ресурсів (внаслідок чого українці не мають доступу до певних російських медіа та можливості користування соцмережами).

Але цей спосіб не є ефективним. Інший напрямок – це формування медіакомпетентності у представників всіх соціальних груп.

Наявність значної питомої ваги інформаційної складової сучасної війни, вимагає, як ніколи, від військовослужбовців наявність медіакомпетентності.

Аналізуючи роботи вітчизняних та зарубіжних науковців та дослідників (О. Волошенюка, В. Іванова, А. Іщенко, А. Єрмоленко, М. Козьміна, Дж. Поттер, В. Протопопова, А. Федорова тощо), медіакомпетентність можна визначити як здатність до вибіркового та рефлекторного сприйняття інформації у ЗМІ, яка базується на знаннях про медіа, вмінні критично сприймати, аналізувати, оцінювати, інтерпретувати та передавати медіа тексти в практичній та побутовій діяльності.

Важливість та актуальність набуття медіакомпетентності підтверджується схваленням у 2016 році Концепції впровадження медіаосвіти в Україні, основною метою якої є сприяння розбудові ефективної системи медіаосвіти, що має стати фундаментом гуманітарної безпеки України, об'єднання громадянського суспільства, формування медіаінформаційної грамотності, медіакомпетентності, медіакультури українських громадян.

Сьогодні вже існує низка просвітницьких проектів, які спрямовані на поширення медіаграмотності серед населення в умовах воєнного конфлікту та розраховані на широке коло користувачів:

існують дистанційні навчальні курси медіаграмотності для громадян (наприклад, дистанційний курс «Як розуміти соціальні мережі», створений IREX у партнерстві з Академією української преси та StopFake:

створені та впроваджені освітні проекти: «Верифікація в Інтернеті», OSINT Academy);

розроблені ігри: «Медіаграмотна місія» (від IREX), «Медіазнайко» (адаптована Академією української преси);

створюються посібники («Медіакомпас: путівник професійного журналіста» від Інституту масової інформації), мультимедійні онлайн-посібники («МедіаДрайвер» від Детектор Медіа, «Информационный обман. Как не попасть впросак?» від Інтерньюз-Україна), інші видання («Як розпізнати фейк?» від Міністерства інформаційної політики України, розроблене та реалізоване спільно з проектом ЄС «Association4U», «Довіряй, але первірай. Медіаграмотність в українському суспільстві» від клубу ілюстраторів Pictoric), а також

навчальні програми та інноваційно-методичні розробки з медіаграмотності;

розроблений проект «Реєстр фейків України FAKE.NET.ua».

Крім того, все частіше громадськими організаціями та державою ініціалізуються конкурсні проекти та гранти, освітні семінари, тренінги, воркшопи, табори, баркемпи, освітні квести тощо.

Формування медіакомпетентності повинно відбуватися з урахуванням наступних принципів (відповідно до зазначеної Концепції та за узагальненням В. Іванова, Г. Майборода, М. Матвійчука):

особистісного орієнтованого підходу (врахування вікових, індивідуальних і соціально-психологічних особливостей особистості, її медіауподобання, рівень сформованості медіа- та політичної культури);

перманентного оновлення змісту (врахування постійного розвитку інформаційних технологій, змін в системі мас-медіа, використання актуальних інформаційних прецедентів, поточних політичних новин, сучасних комплексних медіафеноменів тощо);

інтертекстуальності (встановлення відповідності між різними медіатекстами);

пріоритету морально-етичних цінностей (захист суспільної моралі і людської гідності, протистояння жорстокості й різним формам насильства, агресії, формування загальнолюдських цінностей, політичної свідомості, ціннісне ставлення особистості до суспільства і держави, до людей, природи, мистецтва, праці та самої себе);

шанування національних традицій (врахування національної та етнолінгвістичної специфіки медіапотреб, розвиток національної культури, зростання престижності країномовного спілкування);

патріотизму (формування і зміцнення національної ідентичності, консолідації суспільства, свідомої громадянської патріотичної позиції особистості);

формування громадянської спрямованості особистості, її видів: космополітичну, патріотичну, націоналістичну;

продуктивної мотивації (поєднання творчого сприймання медіа з розвитком здатності створювати власну медіапродукцію з метою її подальшого використання в спільноті);

критичного осмислення, аналізу та інтерпретування медіатекстів.

Важливість набуття військовослужбовцями медіакомпетентності обумовлюється необхідністю нівелювання

негативних інформаційно-психологічні впливів та факторів. Медіакомпетентність військовослужбовця - це здатність ефективно здійснювати свою професійну діяльність, активно використовуючи традиційні та нові медіа ресурси та технології.

Формуванню медіакомпетентності необхідно приділяти значну увагу в процесі навчання в закладах вищої військової освіти. Так, поряд з професійними компетентностями доцільно розвивати такі вміння та навички як (згідно з С.Дж. Береном, А. Федоровим тощо):

здатність і готовність сприймати і розуміти зміст медіатекстів, незалежно від їх складності, вміння «фільтрувати» інформацію;

розуміти силу впливу медіатекстів на суспільство;

здатність розрізнати емоційну й аргументовану реакцію при сприйманні інформації;

розвивати компетентне припущення про зміст медіатексту;

здатність сприймати медіатексти критично, незалежно від того, наскільки є впливовими їх джерела.

Викладання медіаграмотності чи хоча б запровадження окремих її елементів сприятиме забезпеченню всебічної підготовки курсантів до ефективної взаємодії із сучасною системою медіа, формування у них медіакомпетентностей відповідно до їхніх індивідуальних особливостей та професійного спрямування. Щоб ефективно долати негативні інформаційно-психологічні фактори курсантам варто вміти відрізнити достовірну інформацію від фейкової, а також розуміти необхідність протидії інформаційній війні.

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ТА ЧЛЕНІВ ЇХ СІМЕЙ

*Гаймур К.С., кандидат економічних наук,
Харківський національний університет Повітряних Сил ім. Івана
Кожедуба*

Аналізуючи норми Конституції України стосовно визначення поняття та сутності правової роботи взагалі, хотілося б зазначити, що Україна, проголосивши себе правовою державою, якою вона на сьогодні не є, перш за все взяла на себе дуже відповідальні обов'язки і фактично поставила перед всіма державними органами, в тому числі і Збройними Силами України завдання щодо досягнення та реалізації принципу верховенства права в усіх сферах суспільного життя і зокрема у сфері будівництва, розвитку та життєдіяльності Збройних Сил України. Відповідно до статті 8 Конституції України в Україні